

Akkukierrätys Pb Oy:n lausunto koskien U 7/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmää eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (akkuasetus)

Lyijyakkutuottajayhteisö Akkukierrätys Pb Oy kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa U 7/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmästä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (akkuasetus).

Akkukierrätys Pb Oy

Akkukierrätys Pb Oy edustaa ajoneuvo- ja teollisuuslyijyakkujen maahantuoja ja se on perustettu jo vuonna 2008 vastaamaan lyijyakkujen keräyksen ja kierrätyksen toteuttamisesta Suomessa. Jäseninä tuottajayhteisössä on 270 lyijyakkujen maahantuojaa ja heidän yhteenlaskettu lyijyakkujen maahantuontimäärä on 20 000 tonnia vuodessa. Akkukierrätyksen järjestelmään palautuneiden, käytöstä poistettujen lyijyakkujen määrä on noin 18 000 tonnia vuosittain. Käytännössä kaikissa ajoneuvoissa on jonkinlainen lyijyakku, mikä kertoo niiden suosiosta ajoneuvoakkupuolella. Myös teollisuusakkupuolella lyijyakit ovat hyvin laajalti käytettyjä mm. voimalaitoksissa, telelaitteistoissa, valvonta- ja hälytysjärjestelmissä, sairaaloissa, teollisuudessa ja työkoneissa.

Uusi akkuasetusehdotus ja U 7/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmä

Uusi akkuasetusehdotus on kokonaisuudessaan tervetullut uudistus ja se huomioi paitsi uudet akkukemiat, myös kattavasti akkujen koko elinkaaren valmistuksesta jätehuoltoon. Asetus asettaa kunnianhimoiset tavoitteet akkujen ja paristojen keräykselle ja kierrätykselle sekä tuo tuottajille paljon uusia velvoitteita erityisesti merkintöjen ja raaka-aineiden vastuullisuuden näkökulmasta. U 7/2021 vp Valtioneuvoston kirjelmässä uuden akkuasetusehdotuksen sisältö, tavoitteet, vaikutukset sekä valtioneuvoston kanta on esitetty hyvin kattavasti ja nostaen hyvin esiin tärkeimmät akkuasetusehdotuksesta huomioita vaativat seikat.

Seuraaviin asioihin toivotaan kiinnitettävän huomiota:

Akkujen luokitteluperusteet ja tilastointi

U-kirjelmässä on esitetty luokitteluperusteiden muutokset hyvin. Akkujen uudet luokitteluperusteet selkeyttävät nykyistä tilannetta, sillä jatkossa sähköisten liikkumisvälineiden akut luokitellaan kannettaviksi akuiksi ja teollisuusakuille asetetaan painoraja. Uudet luokitteluperusteet ovat näin ollen hyvin kannatettavia. Akkujen ja paristojen luokittelu kannettaviksi,

ajoneuvoakuiksi, sähköautonakuiksi ja teollisuusakuiksi ei kuitenkaan ole uusillakaan luokitusperusteilla aina yksinkertaista ja selkeää, vaan siihen tarvittaisiin EU-tasolla yhtenäistä ohjeistusta. Akkukierrätys kannattaa ajatusta siitä, että EU-maille rakennettaisiin yhteinen tietokanta tai säännöllisesti päivitettävä listaus, joka sisältäisi laajasti esimerkkejä luokituksista ja sen perusteista. Kuten on todettu, akkujen ja paristojen oikea luokitus on luotettavien ja vertailukelpoisten tilastojen pohja sekä akuille ja paristoille asetettavien keräys- ja muiden tavoitteiden perusta.

Tavoitteiden asettelussa ja tilastoinnissa akkujen vienti maasta toiseen uudelleenkäyttöön on tietyissä tuoteryhmissä hyvinkin yleistä ja siksi tilastoinnin kehittäminen on tarpeen. Käytettyjen autojen kauppa kasvaa koko ajan ja niitä viedään aktiivisesti maasta toiseen. Myös sähkölaitteita viedään maasta toiseen merkittäviä määriä uudelleenkäyttöön. Jatkossa uudelleenkäyttö sekä akkujen käyttö toiseen käyttötarkoitukseen tulevat vain kasvamaan ja siksi on kannatettavaa tehostaa uudelleenkäytön tilastointia.

Tuottajien oikeus kerättyyn jätteeseen

U-kirjelmän mukaisesti jätehuoltotoimijoiden roolit ja vastuut tuottajavastuun täytäntöönpanossa tulee määritellä hyvin selkeästi. Tuotteen maahantuojan/valmistajan tulee järjestää tuotteidensa maan kattava keräys, kun tuotteet poistuvat käytöstä. Tämän laajan jätehuoltojärjestämisvelvoitteen lisäksi tuottajilla tulisi olla myös oikeus saada takaisin maahantuomansa tuotteet eli heillä tulisi olla oikeus kerättyyn jätteeseen. Mikäli akkujen keräyspisteet voivat luovuttaa akkuja myös muille kuin tuottajille/tuottajayhteisöille, on mahdollista, että tuottajille jää hoidettavaksi vain negatiivisten jätteiden jätehuolto ja positiivisen arvon omaavat jätteet myydään muualle. Tämä hämärtää tuottajavastuujärjestelmiä, kun akkujen kierrätys sekä tilastointi keräysmäärien ja kierrätyksen osalta hajautuu lukemattomille eri tahoille ja koko järjestelmän valvonta muuttuu käytännössä mahdottomaksi. Näin ollen olisi perusteltua edellyttää asetuksessa akkujen keräyspisteet luovuttamaan kerätyt akut vain tuottajien/tuottajayhteisöjen kanssa yhteistyössä toimiville jätehuollon operaattoreille. Akkukierrätys Pb Oy kannattaa esitystä siitä, että tuottajalla säilyisi ensisijainen oikeus järjestää käytettyjen akkujen jätehuolto.

On myös huomioitavaa, että asetuksen edellyttämä tuottajayhteisöjen modulaarinen hinnoittelu tuotteiden kierrätettävyyden ja raaka-aineista saatavien tulojen osalta voi toimia vain silloin, kun tuottajilla/tuottajayhteisöillä on oikeus kerättyyn materiaaliin. Muussa

tapauksessa positiivisen arvon omaavat akut voidaan luovuttaa keräyspisteistä ohi tuottajien/tuottajayhteisöjen, eikä tuottajayhteisöjen jäsenille kohdistuvissa maksuissa voida täysimääräisesti huomioida raaka-aineiden myynnistä tuloja, eikä hinnoittelulla kannustaa tuotteiden parempaan kierrätettävyyteen.

Tuottajavastuun hoitaminen

Tuottajavastuun kulmakivenä on se, että kaikki tuottajavastuussa olevat yritykset ovat osallistuneet tuottajavastuusta aiheutuviin kustannuksiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että yritykset voivat hoitaa akkujen jätehuollon, tiedotuksen ja raportoinnin omalla kustannuksellaan ja rekisteröityä viranomaisen tuottajarekisteriin tai ne voivat vaihtoehtoisesti liittyä tuottajayhteisön jäseneksi. Tuottajayhteisö hoitaa tällöin kaikki tuottajavastuuvuorotteet yrityksen puolesta.

Asetuksen mukaisesti jäsenvaltioiden on perustettava tuottajarekisteri palvelemaan seurantaan siitä, että tuottajat noudattavat asetuksen vaatimuksia. Tämä on erityisen tärkeää, sillä vain julkisen ja helposti saavutettavan tuottajarekisterin kautta on mahdollisia seurata ja tarkistaa ketkä tuottajat ovat tuottajavastuunsa hoitaneet. Läpinäkyvyyttä eri maiden ja kansainvälisten tuottajien osalta lisäisi se, että kansalliset tuottajarekisterit, tiedot tuottajavastuuviranomaisista ja hyväksytyt tuottajayhteisöt olisivat yhdessä portaalissa kaikkien saatavilla ja englannin kielellä. Tuottajarekistereissä olennaista on myös käytettävyys eli yritykset pitäisi voida hakea rekisteristä käyttäen niiden yritystunnusta (Y-tunnusta).

Vaikka asetusehdotus edellyttää kaikilta tuottajilta tuottajavastuun hoitamista, käytäntö on opettanut, että yrityksillä ei ole riittävästi tietoa tuottajavastuuvuorotteista, eivätkä valvojat saa helposti tietoa EU:n sisältä akkuja maahantuovista yrityksistä ja siten tuottajavastuuvuoronto on haastavaa. U-kirjelmässä tuodaankin esiin tärkeä näkökulma siitä, että riittävien vuorontaresurssien ohella tuottajavastuun tehokkaan ja tasapuolisen täytäntöönpanon varmistamiseksi käytössä olisi myös muita keinoja. Asetusehdotus sisältää kolme uutta hyvää keinoa tuottajavastuun hoitamisen edistämiseksi:

Jakelijoilta edellytetään tarkistamaan ennen akun asettamista saataville markkinoille sen, että sen valmistaja, valmistajan valtuutettu edustaja, maahantuoja tai muut jakelijat on rekisteröity tuottajarekisteriin. Edellä mainittu jakelijoita koskeva vaatimus edesauttaa hyvin merkittävästi sitä, että tuottajat hoitaisivat automaattisesti tuottajavastuunsa ja viranomaisilta

säästyisi resursseja asetuksen edellyttämiin muihin valvontaa edellyttäviin asioihin.

Asetusehdotus edellyttää myös julkisten hankintojen osalta vastuullisuutta elinkaarenaikaisten ympäristövaikutusten osalta. Tämä on hyvä ja kannatettava vaatimus, mutta tuottajavastuu pitäisi kokonaisuudessaan saada sisällytettyä kaikkiin julkisiin hankintoihin. Tämän vuoksi julkisilta hankintaviranomaisilta ja hankintayksiköiltä tulisi edellyttää jakelijoiden tavoin sitä, että kaikkien hankinnan kohteena olevien akkujen (ja miksei muidenkin tuottajavastuunalaisten tuotteiden osalta) tuottajat ovat hoitaneet tuottajavastuunsa.

Läpinäkyvyys tuottajavastuun hoitamisesta akkujen osalta on tärkeää ja sen tuominen lähemmäs kuluttajia ja muita käyttäjiä lisää ymmärrystä tuotteiden kierrätyksestä ja tuottajavastuusta. Asetusehdotuksen mukainen akkujen kierrätyskulujen ilmoittaminen akkujen hinnassa vaatisi jakelijaportaalta merkittävästi hallinnollista lisätyötä, sillä kierrätysmaksut ovat usein painoperusteisia ja voivat muuttua ajan kanssa. Katsomme että kulujen ilmoittamisen sijaan kuluttajille riittäisi ilmoitus siitä, että tuotteen osalta tuottajavastuu on hoidettu. Jakelijoiden tulisi tämä asia jatkossa tarkistaa, joten tieto olisi heillä valmiiksi saatavilla ja käyttäjille helposti informoitavissa.

Muut asiat

Akkuihin kohdistuu paljon päällekkäistä sääntelyä (mm. ELV direktiivi ja REACH) ja mikäli mahdollista niin päällekkäisyyttä olisi hyvä vähentää ja sisällyttää mahdollisuuksien mukaan mahdollisimman paljon uuteen akkuasetukseen.

Ympäristöministeriö on pyytänyt tuottajayhteisöiltä kommentteja asetusehdotukseen liittyen tammikuun alussa ja tässä asiantuntijalausunnossa esitetyt asiat ovat pitkälti samansisältöisiä aiemmin esitettyjen kommenttien kanssa.

Kunnioittaen

Johanna Alakerttula
Toimitusjohtaja
Akkukierrätys Pb Oy